

Perstekst 'Armoede en technologie' **Aan de onderkant van de technologische samenleving**

Donderdag 12 juli 2007
Vlaams Parlement

***Vandaag moet je een computer in huis hebben, anders gaat het gewoon niet meer. Dan kunnen je kinderen bepaalde taken gewoon niet meer afgeven, of toch zeker niet op tijd. Want op school verwachten ze dus dat je thuis een computer hebt hé! En niet zómaar een computer hé, maar één met internet! Ik vind dat straf dat dat zomaar kan. En we kunnen het moeilijk altijd aan de burens gaan vragen natuurlijk. En de bibliotheek is vaak ook meer miserie om daar op de computer te kunnen. Nee, ik vind het echt schandig dat ze van onze kinderen verwachten dat iedereen zomaar internet heeft thuis. Wij hebben dat gewoon niet. Punt uit.
(persoon in armoede)***

Armoede en technologie vormen geen evidente combinatie. Er bestaat weinig twijfel over het feit dat nieuwe technologieën vandaag de dag één van de voornaamste drijvende krachten vormen van maatschappelijke ontwikkeling. Ze bepalen in hoge mate de positie en levensomstandigheden van mensen. Maar dat gebeurt niet altijd probleemloos. Zo wordt de laatste jaren meer en meer het concept 'digitale kloof' gebruikt om aan te duiden dat niet alle bevolkingsgroepen even vlot meekunnen met de digitale revolutie. Vaak genoemde groepen zijn ouderen, laaggeschoolden, immigranten. Het is echter opvallend dat mensen die in een situatie van armoede en sociale uitsluiting leven niet of nauwelijks als specifieke groep genoemd worden in het debat over de digitale kloof.

In tegenstelling tot de eerst genoemde groepen bestaat er dan ook nauwelijks wetenschappelijk onderzoek over de relatie tussen armoede en technologie. Voor het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek (viWTA – Samenleving & Technologie) vormde dit een goede reden om deze belangrijke leemte op te vullen. Het onderzoek dat het viWTA gedurende de tweede helft van 2006/begin 2007 uitvoerde in samenwerking met de Universiteit Antwerpen (OASes en het Departement Communicatiewetenschappen) en Victoria Deluxe is exploratief van aard. Het verkent, op basis van een intensief participatief proces met meer dan 700 mensen die in armoede leven, de ervaringen van de armen zelf, hun gevoelens en hun ideeën om zaken te verbeteren.

Mensen in armoede hebben minder toegang tot, maken minder gebruik van en bezitten minder technologische hulpmiddelen dan de niet-armen in onze samenleving. Hierdoor missen ze kansen. Het niet kunnen beschikken over technologie kan er immers voor zorgen dat mensen nog verder wegglijden in een situatie van armoede en sociale uitsluiting. In het beste geval kan (het bezit van) technologie helpen om stappen te zetten om een situatie van armoede en sociale uitsluiting te verbeteren. Maar dat is dus niet evident.

Arme mensen ondervinden hindernissen bij de aanschaf en het gebruik van technologieën. En het gaat hierbij niet alleen over de kostprijs van aanschaf van technologie, het onderhoud en de eventuele opleiding. Minstens even belangrijke drempels om met technologie om te gaan is de enorme complexiteit van technologie en – niet onbelangrijk – de sterke maatschappelijke druk die armen ervaren om kost wat kost technologie te gebruiken. Vaak mondt dit laatste uit in het negeren of afstoten van technologie. Tot slot is het niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden van technologie een belemmering om technologie te gebruiken.

De negatieve gevolgen van technologiegebruik spreken voor zich. Door de aanschaf van technologie komen mensen in armoede vaak in financiële problemen. Daarnaast schept technologie

een nieuwe generatie van analfabeten. Wie technologisch niet vaardig is, vindt geen plaats meer op de arbeidsmarkt. Een gebrek aan technologie brengt vaak ook een slechte gezondheidstoestand mee. En wie geen toegang heeft tot technologie, kan ook niet profiteren van het gemak dat technologie meebrengt of de mogelijkheid tot het leggen van sociale contacten. Gevoelens van faalangst, stigmatisering, schaamte, onmacht en toch ook boosheid zijn het logische gevolg.

En toch is het plaatje niet uitsluitend negatief. Zo toont het onderzoeksproject van het viWTA heel duidelijk dat armen die er op één of andere manier in geslaagd zijn technologie te gebruiken, hier vaak heel veel voordeel van ondervinden. Ze hebben meer sociale contacten, meer mogelijkheden tot bijscholing. Sommige armen hebben hun basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en rekenen via computerondersteund onderwijs alsnog aangeleerd. Technologie kunnen gebruiken vergemakkelijkt de toegang tot de arbeidsmarkt of het zelf bijhouden van gegevens voor bijvoorbeeld belastingen of een medisch dossier.

Nieuwe technologieën vormen dus een complex geheel van bedreigingen en kansen. Een aangepast beleid is absoluut noodzakelijk om er voor te zorgen dat de bedreigingen geminimaliseerd worden en de kansen gemaximaliseerd. De viWTA-aanbevelingen focussen op drie genoemde, cruciale pijlers:

1. (financiële) toegankelijkheid van technologie,
2. belang van onderwijs en opleiding,
3. de maatschappelijke druk om technologie te gebruiken.

De (financiële) toegankelijkheid tot technologie moet verbeterd worden door o.m. een voldoende groot aanbod van goede en actueel uitgeruste pc's te creëren. Investeren in de sociale economie (tweedehands circuit voor pc's), samenwerking met producenten om eenvoudige basismodellen op de markt te brengen en subsidiëring van de aanschaf van pc's voor arme mensen zijn hier te volgen sporen. Een andere, zeer dringende maatregel is een wettelijke regeling voor sociale internettarieven. Tot slot moet men ook voorzien in laagdrempelige en kosteloze helpdesks en herstellingsateliers (ook in samenwerking met de sociale economie).

Binnen het reguliere onderwijs zou de overheid maatregelen kunnen nemen om te verzekeren dat kinderen uit gezinnen die in armoede leven, thuis over een computer kunnen beschikken voor de duur van hun studies. Wat volwassenonderwijs betreft kan de overheid voorzien in een groter aanbod van kosteloze 'technologiecursussen'. Bijzondere aandacht moet uitgaan naar wat armen zelf een 'knoppencursus' noemen: cursussen waarin armen basisvaardigheden leren om om te gaan met machines.

Tot slot dient de overheid zelf heel bewust om te gaan met de druk die ze op mensen legt om technologie te gebruiken. Sowieso moet elke publieke dienst steeds kunnen verleend worden via een kwaliteitsvol (bv. wat openingsuren betreft) alternatief (face-to-face) kanaal. Openbare diensten mogen nooit uitsluitend via elektronische weg verleend worden. Ook dient men – naar armen toe – na te denken over de kostprijs (bv. voor een kaartlezer) verbonden aan de verschaffing van de elektronische identiteitskaart.